

Mheerderweg te Banholt

Inventariserend veldonderzoek

Opdrachtgever

Milieutechnisch adviesbureau Heel BV
Pater Jac Schreursweg 2
6097 NH PANHEEL

Projectnummer

174044

Autorisatie

Gerapporteerd door:	paraaf	datum	status
W.A. Bergman			
A.A.G. Emaus			
drs. L. Rumpe			

Kenmerk

WBE/UIT/SAZ/164044

Gecontroleerd door:	paraaf	datum	status
drs. E.E.A. van der Kuijl			

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

Colofon

Opdrachtgever: Milieutechnisch adviesbureau Heel BV
Project: Mheerderweg te Banholt
Projectnummer: 174044
Titel: Inventariserend veldonderzoek, Mheerderweg te Banholt
Datum: Maart 2004
Auteurs: W.A. Bergman, A.A.G. Emaus, drs. L. Rumpe
Verantwoording: Drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: Synthegra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

Synthegra Archeologie bv
Postbus 4
6997 ZG Hoog-Keppel
telefoon: 0314-627708
fax: 0314-627726
www.synthegra.com

© Synthegra Archeologie bv, 2004

De rechten van intellectuele eigendom verblijven te alle tijde bij Synthegra Archeologie bv.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

INHOUD

1	Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel	3
1.1	Inleiding en Onderzoekskader	3
1.2	Onderzoeksdoel	3
1.3	Objectgegevens	4
2	Onderzoeksmethodiek	5
2.1	Bepaling van regionale achtergrondwaarden	5
2.2	Historisch onderzoek	5
2.3	Inventarisatie van archeologische gegevens	5
3	Landschapsgenese	6
3.1	Inleiding	6
2.2	Geologische en geomorfologische ontwikkeling	6
2.3	Bodem	8
4	Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie	9
4.1	Prehistorie	9
4.2	Romeinse Tijd	11
4.3	Middeleeuwen	12
4.4	Moderne Tijd	13
5	Resultaten van het veldwerk	15
5.1	Veldverkenning	15
5.2	Toekomstig grondverzet	15
5.3	Opzet van het booronderzoek	15
5.4	Resultaten van het veldwerk	16
6	Conclusie	17
7	Aanbeveling	18
	Gebruikte literatuur	19

Bijlagen

Bijlage 1:	Detailkaart van de onderzoekslocatie met boorpunten
Bijlage 2:	Boorstaten
Bijlage 3:	Geologische Perioden
Bijlage 4:	Lijst van Gebruikte Afkortingen

1 Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel

1.1 Inleiding en Onderzoekskader

Op 3 maart 2004 is in opdracht van milieutechnisch adviesbureau Heel bv. door Synthegra Archeologie bv een inventariserend veldonderzoek ter plaatse van de Mheerderweg te Banholt verricht. De aanleiding tot het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om op de locatie nieuwbouw te realiseren. De oppervlakte van het terrein is circa 2.7 ha.

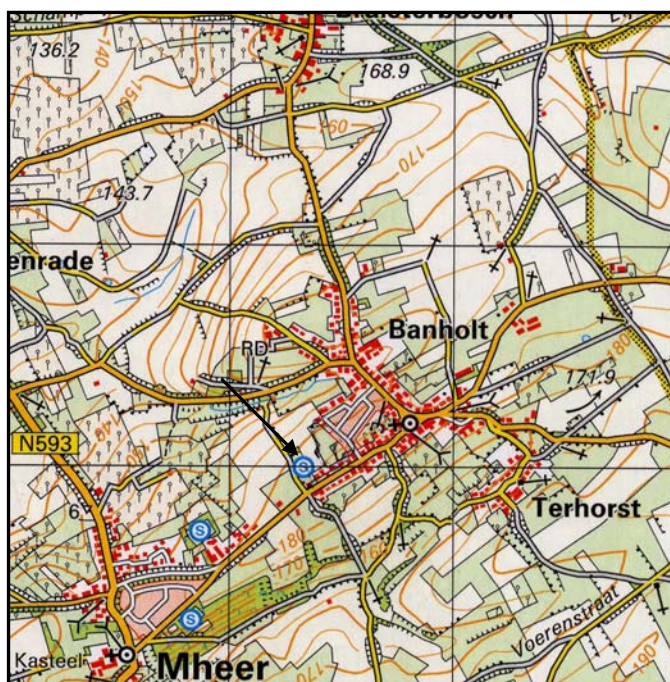
1.2 Onderzoeksdoel

Het doel van het verkennend bodemonderzoek is inzicht te verkrijgen of er op de onderzoekslocatie archeologische waarden te verwachten zijn en in hoeverre het toekomstige gebruik van de locatie invloed heeft op de eventuele archeologische waarden in het terrein. Het onderzoek wordt zodanig uitgevoerd, dat een archeologische en cultuurhistorische beoordeling gegeven kan worden ten aanzien van het toekomstige gebruik van de locatie. Het bepalen van de omvang en de kwaliteit van de eventueel aan te treffen archeologische waarden valt buiten het kader van het verkennend onderzoek.

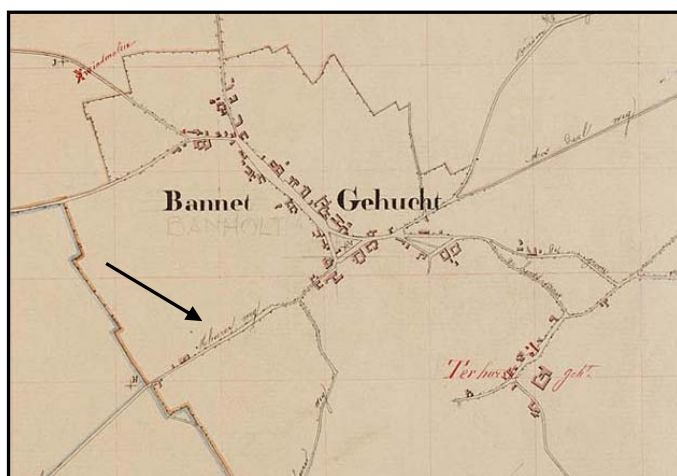
Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

1.3 Objectgegevens

Plaats: Banholt
Gemeente: Margraten
Provincie: Limburg
Toponiem: Mheerderweg
Projectnummer: 174044
Kaartblad: 62C
Type object: Grasland, boomgaard en voetbalveld
Te onderzoeken oppervlak: 2,7 ha.
Coördinaten: X 184.400 Y 311.000
Geomorfologie: Plateauterras met een helling van <2%
Grondgebruik: voetbalveld/bouwland
Terreinhoogte: +/- 18 m boven NAP

Afbeelding 1: onderzoekslocatie op topgrafische kaart.

Afbeelding 2: Banholt (Bannet) op verzammelplan uit 1826.

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bepaling van regionale achtergrondwaarden

De eerste fase van het historisch onderzoek bestaat uit het bepalen van de regionale achtergrondwaarden. Hiervoor is gebruik gemaakt van beschikbaar kaartmateriaal. Dit is:

- Bodemkaart van Nederland (Schaal 1:250.000)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische vondstmeldingen uit het ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem)

2.2 Historisch onderzoek

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties bezocht:

- Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage
- Bibliotheek Universiteit te Leiden

2.3 Inventarisatie van archeologische gegevens

Voor de inventarisatie van archeologische gegevens is gebruik gemaakt van ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) in Amersfoort.

Aan de hand van de geraadpleegde bronnen kan een inschatting gemaakt worden van de geologische en archeologische verwachting op de onderzoekslocatie.

3 Landschapsgenese

3.1 Inleiding

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie. Voor de geologische en geomorfologische beschrijving is gebruik gemaakt van de nieuwe Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.¹

3.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling

De sedimentpakketten die in de omgeving van Banholt in de ondiepe ondergrond aanwezig zijn, zijn voornamelijk in het Tertiair, Pleistoceen en in het Holoceen afgezet.

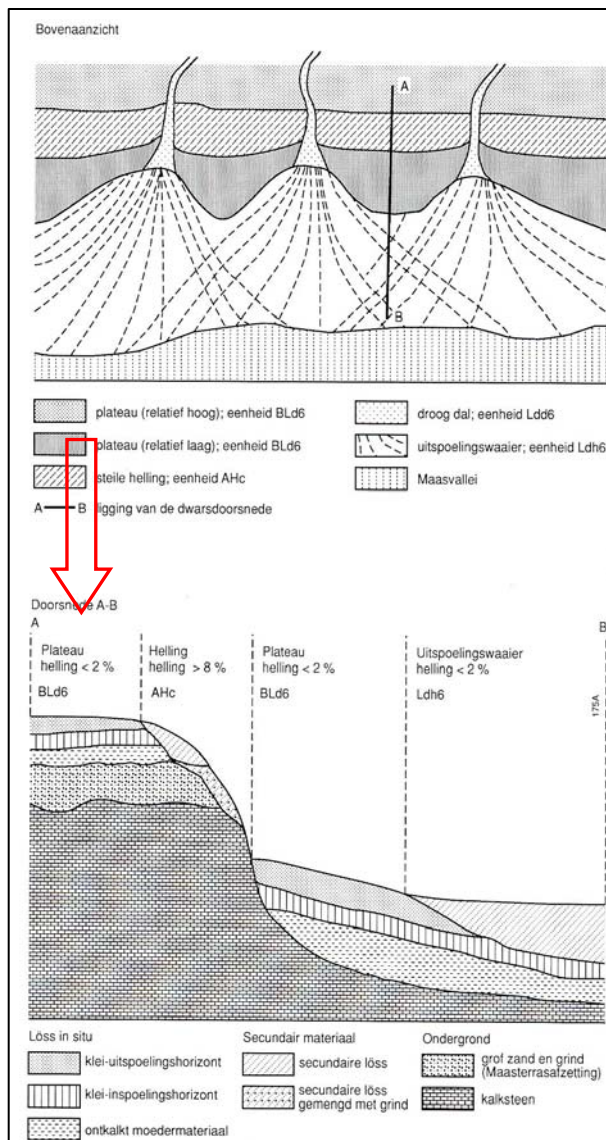
In het Tertiair lag Zuid- Limburg aan de grens tussen het Noordzeebekken en het continentale plateau. De tertiaire afzettingen die in de ondergrond van de onderzoekslocatie aanwezig zijn, zijn dus onder ondiepe mariene of kustnabije omstandigheden afgezet. Deze afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Oosterhout. De Formatie van Oosterhout bevindt zich op een diepte van +10 tot -460 m ten opzichte van NAP, en bestaat uit kalkrijk sterk schelphoudend zand (150-300µm) en zandige klei.

De overgang van het Tertiair naar het Pleistoceen kenmerkte zich door het verdwijnen van sub-tropische vegetatie elementen. Het Noordzeebekken werd kleiner en Zuid Limburg kreeg steeds meer een continentaal karakter.

Het Pleistoceen is opgedeeld in drie tijdsvakken: het Vroeg, Midden en Laat Pleistoceen. Omdat voor de onderzoekslocatie met name het Laat Pleistoceen van belang is geweest zal alleen op dit laatste tijdsvak dieper ingegaan worden. Het Laat Pleistoceen (130000-10000 jaar voor heden) omvat de warme periode Eemien (130000-115000 jaar voor heden) en het Weichselien (115000-10000 jaar voor heden). Tijdens het Eemien steeg de zeespiegel, door het afsmelten van de ijskappen in flink tempo. Dit had vooral gevolgen voor het rivierengebied en voor de gebieden in West en Noord Nederland. Banholt bleef buiten de invloedssfeer van de grote rivieren (Maas). Er kon door de verbetering van het klimaat een vegetatiedek ontstaan die nu nog als een donkere laag in de ondergrond te herkennen is. Na het Eemien brak er opnieuw een koude periode aan. Deze periode wordt Weichselien genoemd. De fase met de maximale koude werd pas tegen het eind van het Weichselien (Pleniglaciaal) bereikt. Aan het begin van het Pleniglaciaal was het landschap in de omgeving van Banholt toendra-achtig met een parkachtige vegetatie en veel onbegroeide stukken land. Door de aanhoudende kou kon de ondergrond bevroren en stierf de vegetatie. De omgeving van Banholt zag er toen uit als een kaal maanlandschap waar de wind vrij spel op had. De krachtige wind kon het zand dat aan de oppervlakte lag over grote afstanden verplaatsen, waarbij de grofste bestanddelen niet of nauwelijks werden verplaatst en de kleinere delen (löss) soms wel tientallen kilometers verderop terechtkwamen. Banholt is gesitueerd op een dik löss pakket. De löss bestaat voor 75% uit kwartskorrels met een korrelgrootte tussen 2 en 50 µm.² In de warme perioden binnen het Weichselien herstelde de vegetatie zich en vond bodemvorming plaats. De löss wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel.

¹ Mulder et al, 2003.

² Berendsen, 1996, 114.

Afbeelding 3: schematische weergave van de ligging van de onderzoekslocatie, aangegeven met de rode pijl, op een plateauterras. Bron: J.J. Vleeshouwer en J.H. Damoiseau, 1990: Toelichting bij kaartblad 61-62 West en Oost, Staringcentrum Wageningen, blz 99.

Volgens de geomorfologische kaart is de onderzoekslocatie gesitueerd op een plateauterras (zie afbeelding 3). Op de plateaus bereikt de löss een aanzienlijke dikte. Oorspronkelijk is de löss kalkrijk afgezet, maar onder invloed van bodemvormende processen is de löss echter ontkalkt tot een diepte van 2 tot 3 m. De ontkalkte löss is vaak aangegeven als lössleem. Als gevolg van het steeds verder onverzadigd raken van het absorptiecomplex kan de klei die van nature in de löss aanwezig is vrij gemakkelijk door percolerend regenwater naar beneden toe uitspoelen. Dit proces wordt in de Fysische Geografie "lessivage" genoemd. In een dieper gelegen horizont accumuleert de klei, waardoor een zogenaamde Bt-horizont wordt gevormd. De processen leiden op den duur tot de vorming van brikgronden.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

3.3 Bodem

Volgens de 1:50000 bodemkaart is de onderzoekslocatie gesitueerd op een leembrikgrond. Een leembrikgrond ziet er globaal als volgt uit:

Horizont	Diepte	Omschrijving
1Ap	0-25cm	Donker grijsbruine, siltige leem, 2% humus;structuur grof kruimelig met afgeronde blokkige, onregelmatige elementen
1E	25-50cm	Bruine siltige leem, afgeronde onregelmatige structuurelementen
1Bt	50-90cm	Donkerbruine tot geelbruine siltige leem pleksgewijs met zeer kleine lichtgrijze vlekjes op sommige structuurvlakken; structuur onregelmatig blokkig met scherpe ribben; kleihuidjes duidelijk zichtbaar
1BC	90-110 cm	Overgangszone met minder lutum, kleihuidjes en structuurelementen dan in de Bt horizont
1C	110cm	Geelbruine tot licht geelbruine siltige leem; structuur grof poreus, sponzig

Het veldwerk zal moeten uitwijzen of een dergelijke opbouw ook tijdens het veldwerk wordt aangetroffen.

4 Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie

4.1 Prehistorie

Duizenden jaren geleden was het gebied van het huidige Limburg een bosgebied ten noorden van de Ardennen.³ Dit gebied was in de loop der tijden de vestigingsplaats van verschillende stammen. De kennis die we hebben van het gebied is o.a. afkomstig van archeologisch onderzoek van een kamp van jagers dat werd gevonden in een kleigroeve van de steenfabriek Belvédère in Caberg twee kilometer ten noordwesten van Maastricht. Op basis van het gevonden materiaal is de kampplaats gedateerd op 300.000 v.Chr. en is aangetoond dat de kampplaats regelmatig werd bezocht.⁴ Artefacten van jongere datum (130.000- 100.000 v.Chr.) namelijk van Neanderthalers zijn gevonden in het dorp Veldwezelt.⁵ Toen rond 8000 v.Chr. het landijs van de laatste ijstijd zich definitief terugtrok, vestigde zich de mens op de open plekken in het Limburgse oerwoud als landbouwer en veeteler. Deze wijziging van de nomadische levenswijze staat naar een meer sedentaire levenswijze staat bekend als de 'neolithische revolutie'. Rond 4400 v.Chr. werd landbouw doormiddel van brandcultuur bedreven op de Limburgse lössgrond. In de bedrijving van deze landbouw ligt ook de oorzaak van het verdwijnen van het oorspronkelijke oerwoud. Er ontstonden zandverstuivingen, die samen met het veranderende klimaat het herstek van het bos bemoeilijkten.⁶ De eerste heidevelden ontstonden door degeneratie van het landschap.⁷ Op deze heidevelden ontstond ook de eerste veeteelt. De oudste stammen of volkeren, waar wij wat meer over weten zijn de bandceramiekers. Zo genoemd naar de versieringen op hun aardewerk. Hun woonplaatsen lagen in de Zuid-Limburgse lösstreek. Op veel plaatsen o.a. Sittard, Geleen (ca. 5300 v.Chr.), Stein, Esloo en Caberg zijn hiervan cultuurresten aangetroffen.⁸ De bandceramiekers waren landbouwers, die woonden in kleine nederzettingen van vijftig tot honderdvijftig mensen. Zij vestigden zich op hoger gelegen gronden in boerderijen, lange meerschepige huizen gebouwd van palen en met leem bepleisterd vlechtwerk. Rond 4000 v.Chr. ontstonden er nederzettingen bij Valkenburg, en in het Savelsbos tussen Rijckholt en Sint-Geerttruid. In de jaren tussen 3150- 3050 v.Chr. groeven deze 'mijnwerkers' in de mergellagen naar vuursteen. Vervolgens werden hier werktuigen van gemaakt en verhandeld.⁹ Vuursteengroeven zijn o.a. gevonden in Banholt, Rijckholt en Mheer.

Uit de steentijd zijn ons verder bekend het collectieve crematiegraf van Stein en bekergraven te Esloo en Susteren. Uit de Bronstijd (2000-800 v.Chr.) dateren urnenvelden en grafheuvels te Kempen behorende tot de Nederijmse grafheuvelcultuur.¹⁰ Limburg onderging in zijn grafcultuur invloeden uit Midden-Europa, dit in tegenstelling tot Noord-Nederland die in deze periode vooral op Scandinavië gericht was. Het zuidwesten van Nederland en België waren onder de invloed van de cultuur van de Atlantische kust.¹¹

³ Ubachs 2000, 41.

⁴ Roebroeks 1990, 73-91.

⁵ Ubachs 2000, 41.

⁶ Ubachs 2000, 41.

⁷ Ubachs 2000, 41.

⁸ Ubachs 2000, 42.

⁹ Ubachs 2000, 43.

¹⁰ Ubachs 2000, 43.

¹¹ Ubachs 2000, 43.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

Omstreeks 500 v.Chr. drongen vanuit Zuid-Duitsland de Kelten in Limburg door. Het gebied van de Kelten (*keltioi*) strekte zich globaal gezien uit van de Atlantische kusten tot in Hongarije met het centrum in het huidige Frankrijk en Zuid-Duitsland. Limburg was voor de Kelten een grensgebied met de Germanen als oosterburen. Geschreven bronnen over de Kelten zijn zeldzaam. Het geen we van hun weten is afkomstig van Romeinse schrijvers. Kennis van dit volk in Limburg berust dan ook op archeologisch onderzoek.¹² De Keltische aanwezigheid in het gebied is terug te vinden in namen als Maas (*Mosa*) en Ardennen, genoemd naar een Keltische godin *Arduinna*.¹³ Keltische boeren woonden en een alleenstaande boerderij of bij elkaar in een gehucht (*vicus*), temidden van het bouwland en in de nabijheid van stromend water. Bij dreigend oorlogsgevaar vluchtte de bevolking in de door Keltische adel aangelegde versterkingen (*oppidum*), die ook dienden als handels en bestuurscentrum. Uit circa 50-30 v.Chr. dateert een versterking op de Sint-Pietersberg ten zuiden van Maastricht (Kanne/ Caestert).¹⁴ In technisch opzicht waren de Kelten goed onderlegd. De houtverwerking voor het bouwen van versterkingen, huizen, schepen en vaten stond op een hoog peil. Bekend is de Keltische twee- of vierwielige wagen (*carrus*) die de Romeinen later overnamen. Ook in de bewerking van metalen en keramiek waren de Kelten specialisten.¹⁵

Zonder veel moeite kon Caius Julius (100?-44 v.Chr.) de Keltische stammen verslaan. Het was ook Caesar die de Kelten de naam Galliërs gaf. Hij schatte het aantal weerbare mannen van de Keltische stammen tussen Maas en Rijn op 40.000, met vrouwen en kinderen meegerekend zou het totaal dan op ca. 160.000 mensen uitkomen. Het gebied was naar hedendaagse normen gezien dus zeer dun bevolkt.

De stam der Eburonen bewoonde het gebied tussen Rupel, Schelde en Rijn met de Ardennen als zuidgrens.¹⁶ De Eburonen waren het die omstreeks 50 v.Chr. zich het felst verzetten tegen het opdringen van de Romeinen. In 57 v.Chr. leden de Eburonen hun eerste nederlaag, 3 jaar later revancheerden ze zich onder de aanvoering van hun leider *Ambiorix*. Het Romeinse legerkamp bij *Atuatuca*, het huidige Tongeren werd overvallen en vernietigd.¹⁷ In 51 v.Chr. werden de opstandelingen door de Romeinse troepen naar eigen zeggen 'zo goed als uitgeroeid'. Het land van de Eburonen werd ingelijfd bij de pas opgerichte Romeinse provincie *Gallia Belgica* en weer geschonken aan Germaanse stammen.¹⁸ De leegte die de verdreven Kelten achterlieten, werd dus opgevuld door Germaanse stammen. Desondanks werd het gebied niet gegermaniseerd. De Keltische invloed handhaafde zich gedurende de gehele Romeinse Tijd.

¹² Ubachs 2000, 43.

¹³ Boosten 1950, 19-21.

¹⁴ Nouwen 1997, 18.

¹⁵ Ubachs 2000, 44.

¹⁶ Ubachs 2000, 45.

¹⁷ Boosten 1950, 56.

¹⁸ Ubachs 2000, 45.

4.2 Romeinse Tijd

De komst van Romeinen naar het zuiden van Nederland bracht grote veranderingen met zich mee.¹⁹ De Romeinse troepen kwamen alhier in het kader van de pogingen vanuit Rome de omstreeks 500 v.Chr. op gang gekomen Volksverhuizing van Oost- naar West Europa af te stoppen door Noordwest-Europa te bezetten. Caesar maakte een einde aan de onderlinge stammenstrijd in Gallië. Nadat de Romeinen hun macht hadden gevestigd en de rust was weergekeerd, begon de bevolking in de 1^e eeuw toe te nemen om in de tweede en eerste helft van de 3^e eeuw een hoogtepunt te bereiken. Omstreeks 270 zette en lang aanhoudende daling in. De komst van de Romeinen zorgde voor indeling van het Romeinse gebied in provincies. Het noordelijk deel van Gallië waartoe ook Limburg behoorde, heette voortaan *Gallia Belgica* en had als hoofdstad eerst Reims en later Trier (*Augusta Treirorum*).²⁰ De provincie was onderverdeeld in kleinere bestuursgebieden (*civitates*) genoemd naar de voornaamste stam in het desbetreffende gebied. Limburg viel rechts van de Maas voor een klein deel waarschijnlijk onder de *civitas Tungrorum*, het stamgebied van de Tungeren, met Atuaca Tungrorum (Tongeren) als hoofdstad op een knooppunt van wegen. Het bleef echter rommelen in de Romeinse grensprovincie. Vanuit de huidige Betuwe verbraken de Bataven onder de leiding van hun aanvoerder *Gaius Iulius Civilis* in het jaar 69 de *pax Romana*, de door de Romeinen opgelegde vrede. De strijd speelde zich voornamelijk langs de Rijn af, *Tacitus* vermeldt echter wel een verloren slag bij de *pons Mosae*, de brug over de Maas mogelijk gelegen bij Maastricht, Roosteren of Cuijk.²¹

Achter de grensrivier de Rijn zetten de Romeinen een bewakingsstelsel op, de *Limes*. De centrale spil van dit verdedigingswerk was een goed ontwikkeld wegnnet.²² Langs deze wegen lagen wachtposten waaruit in latere tijden nederzettingen groeiden als Heerlen, Grubbenvorst en Cuijk. Na de vernietiging van Tongeren in 270 paste het Romeinse leger een andere verdedigingstechniek toe. Voortaan geen lijnverdediging langs de Rijn meer maar een verdediging in de diepte, met posten in het achterland en versterkingen op het platteland. Het gevolg hiervan was de militarisering van het land tussen Rijn en Maas.²³

Gevangen genomen barbaren werden in de verdediging ingezet. Zij kregen land toegewezen als dienstplichtige kolonisten (*laeti*). In Texandria, het land tussen Maas en Schelde vestigde keizer Juliaan de Afvallige in 358 de Saliërs als *dediticii*, onderdanen van het rijk. In Limburg kwamen nederzettingen van het Romeinse leger te Asselt, Stokkem, Rondenbosch-Houthem en Goudsberg-Hulsberg. Op de plaats van het latere Maastricht ontstond rond 330 een versterking ter dekking van de Maasbrug.²⁴ Maastricht, Heerlen en Tongeren groeiden uit tot plaatsen met voegstedelijke kenmerken. Langs de Romeinse wegen en verspreid in het land o.a. in de Maastrichtse wijk Belfort zijn graven en grafvelden teruggevonden. De voortdurende uitbouw van het Romeinse wegnnet en de aanleg van militaire versterkingen bracht steeds meer stammen in contact met de Romeinse cultuur, godsdienst, de Romeinse handel en economie.

¹⁹ Van Doorselaer 78-79.

²⁰ Ubachs 2000, 46.

²¹ Ubachs 2000, 46

²² Willems 1987, 6-11.

²³ Van Doorselaer 52.

²⁴ Van Doorselaer 52.

4.3 Middeleeuwen

Het einde van de Romeinse Tijd betekende geen volledige breuk in de bewoningscontinuïteit van Zuid-Limburg. Op continuïteit wijzen (Romeinse) plaatsnamen als Heerlen en Maastricht. Het laatromeinse castellum bij de Maasbrug werd tot in de 5^e en 6^e eeuw bewoond door een bisschop. De Romeinse Maasbrug bleef in gebruik tot 1275 toen zij instortte. Ten noorden ervan werd de huidige Servaasbrug gebouwd. De met grind verharde Romeinse wegen bleven ook in de Middeleeuwen in gebruik en kregen namen als steenstraat of steenweg.²⁵ De vroegmiddeleeuwse nederzettingen liggen op de randen van de beekdalen, op de grens van bouw- en grasland. Langs de beekdalen lagen ook de centra van de koninklijke domeinen, die in de vroege middeleeuwen een groot deel van Zuid-Limburg innamen. De plateaus zijn voor het overgrote deel in cultuur gebracht tussen 1000 en 1300. Rond het jaar 1000 waren grote delen van de dalen en de plateaus nog bebost. Drie eeuwen later was de nog bruikbare grond op grootschalige en systematische wijze in cultuur gebracht. Op verschillende delen van het plateau zijn brede strookvormige kavels van die grootschallige ontgingen nog in het huidige verkavelingspatroon te herkennen.²⁶ In de 13^e eeuw bereikte het cultuurlandschap zijn maximale omvang. Veel van de overgebleven bossen werden intensief gebruikt als heide. De uitgang 'Holt' is mogelijk een verwijzing naar oude boscomplexen die zich ter plaatse bevonden.

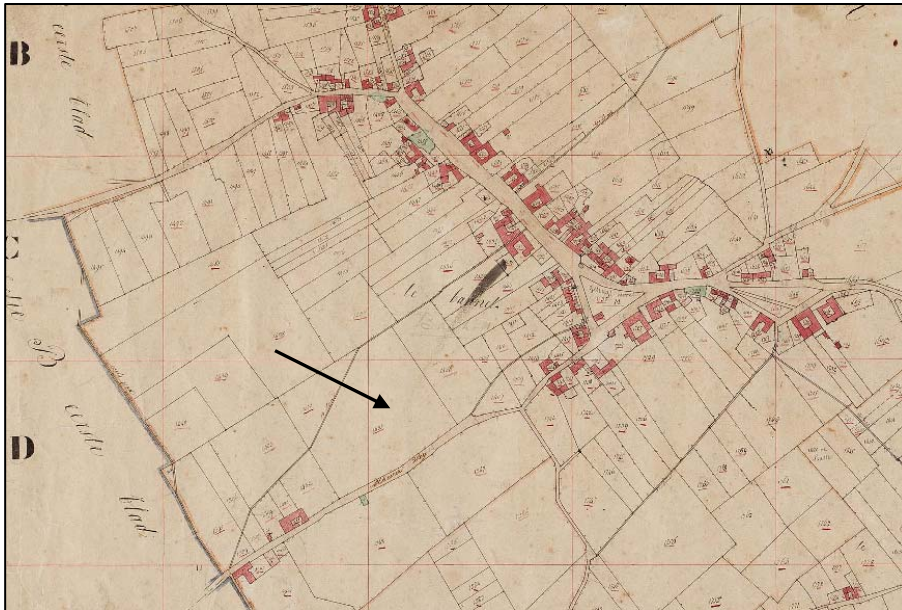
In de Vroege Middeleeuwen maakte Banholt deel uit van een gouw (de Luigau) waarvan de hoofdhof in s-Gravenvoeren lag. Voeren was een Karolingisch kroondomein bestuurd door een graaf. In dit voormalig koningsgoed werd in 878 de overeenkomst gesloten aangaande verdeling van Lotharingen tussen de koning van Frankrijk, en de koning van Duitsland respectievelijke de zonen van Karel de Kale en zijn broer Lodewijk de Duitser die in 870 de historische ontmoeting in Meerssen hadden. Uit een schenking van Graaf Conrad in 1083 weten we dat de parochie Voeren bestond uit de tegenwoordige kerkdorpen 's-Gravenvoeren, Noorbeek, Mheer en Banholt, Warsage en Aubel, Sint Martenvoeren, Sit Pietersvoeren, St. Jean-Sart en Slenaken.

²⁵ Renes 1997, 90.

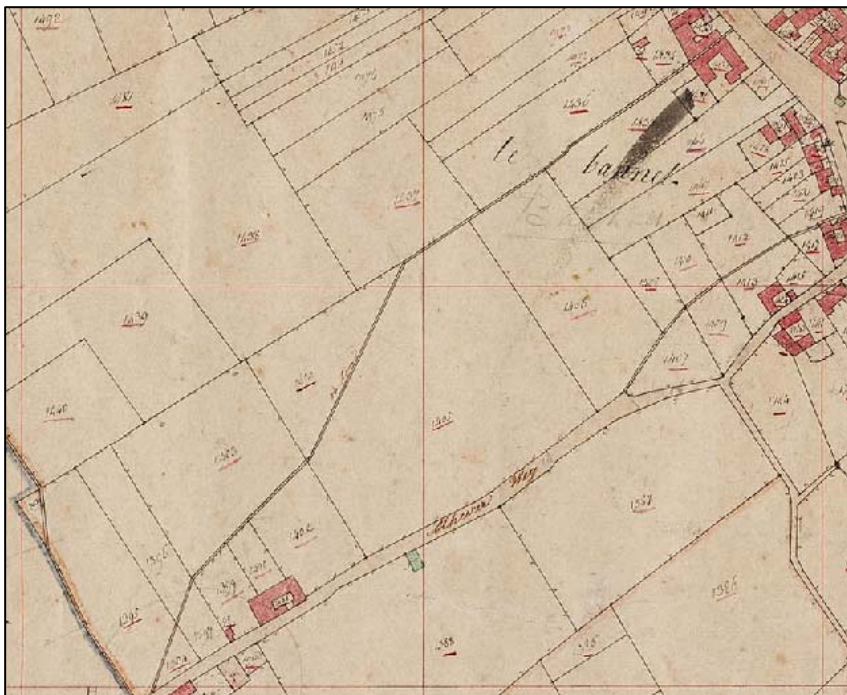
²⁶ Renes 1997, 91.

4.4 Moderne Tijd

Het dorp Banholt (Banneth, te Bannet) is gelegen aan de verbindingsweg van Mheer over Reijmerstok naar Gulpen bij het trefpunt met de Dalesstraat. De bebouwing in Banholt heeft in eerste instantie plaatsgevonden aan de Dalesstraat in de richting van Terhorts. Pas in de 18^e eeuw is de bebouwing lang de Mheerderweg tot ontwikkeling gekomen. Van oorsprong is Banholt een agrarische nederzetting. Het merendeel van de huidige boerderijen stamt uit de 19^e eeuw. De bouw van nieuwe boerderijen o.a. aan de Mheerderweg, in de 19^e en 20^e eeuw vormt mogelijk een aanwijzing voor de economische groei van Banholt. De huidige gemeente Margraten in 1982 ontstaan door de samenvoeging van meerdere dorpen zoals Banholt.

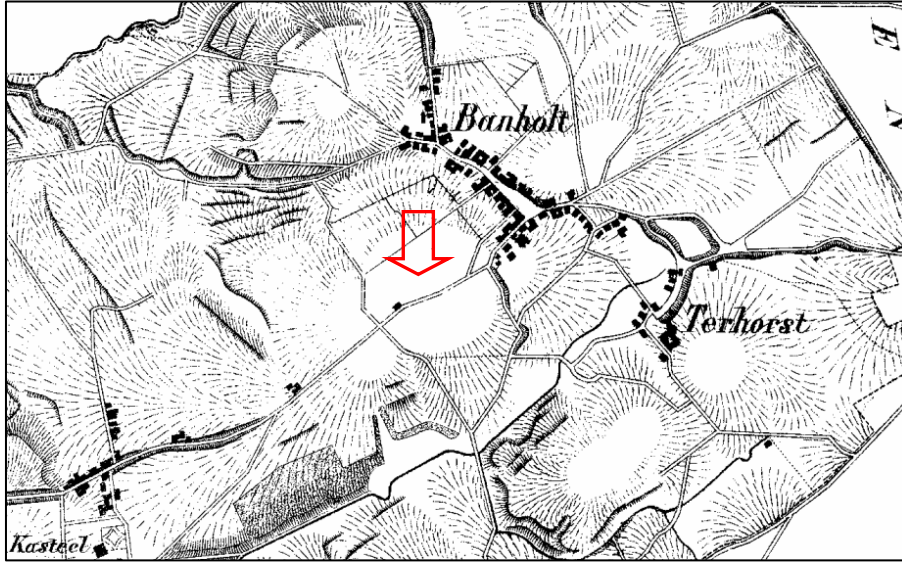

Afbeelding 4: onderzoekslocatie op kadasterkaart van de gemeente Mheer sectie A derde blad.

Afbeelding 5: detail kadasterkaart.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

Afbeelding 6: onderzoekslocatie op kaart uit Kuypers gemeenteatlas uit 1865-1870.

5 Resultaten van het veldwerk

5.1 Veldverkenning

Op 3 maart 2004 is door Synthegra Archeologie bv in opdracht van het Milieutechnisch Adviesbureau Heel BV een veldverkenning uitgevoerd. De onderzoekslocatie is gelegen aan de Mheerderweg te Banholt in de gemeente Margraten. De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van circa 2.7 ha en is momenteel in gebruik als grasland, boomgaard, braakliggend terrein en voetbalveld. De veldverkenning heeft plaatsgevonden door middel van een visuele inspectie van het terrein, er zijn geen oppervlaktevondsten gedaan.

5.2 Toekomstig grondverzet

De locatie zal gebruikt gaan worden ten behoeve van geplande nieuwbouw. De bestemmingsplanwijziging heeft tot gevolg dat de grond geroerd wordt op plaatsen waar dit nog niet eerder is gebeurd. De gegevens van het bureauonderzoek zijn gebruikt voor het bepalen van het boorpatroon waarbij rekening is gehouden met de bodemlagen die ooit bewoond geweest kunnen zijn.

5.3 Opzet van het booronderzoek

Het booronderzoek, aansluitend op de veldverkenning ('Landesaufnahme'), is eveneens uitgevoerd op 3 maart 2004. Het boorpatroon en de boordiepte zijn afgestemd op de te verwachten bewoningssporen. De boringen werden uitgevoerd met een Edelmanboor, diameter 15 cm, om een zo groot mogelijke kans te hebben op het aantreffen van vondsten waarbij de meest relevante bodemlagen werden gezeefd op een zeef met een maaswijdte van 4 mm. De boorbeschrijvingen zijn geclassificeerd volgens het systeem van classificatie van de Werkgroep Geo-Archeologie.²⁷

Afbeelding 7: overzichtfoto onderzoekslocatie.

²⁷ Werkgroep Geo-archeologie, 2000.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

5.4 Resultaten van het veldwerk

In totaal zijn er 18 boringen gezet in 5 boorraaien. De boringen hebben een onderlinge afstand van 25 meter. De gemiddelde boordiepte bedraagt 150 cm, alleen boring 1, 2 en 3 zijn dieper doorgezet (tot 2 meter). Alle boringen bestaan uit lössleem. Het lössleem is geelbruin van kleur en heeft een zandige bijmenging.

Boring 15 en 16 wijken af van de overige boringen. In boring 15 en 16 is op een diepte van ongeveer 100 cm onder NAP een briklaag aangetroffen. Een briklaag is een Bt horizont waarin klei is ingespoeld. De briklaag is ongeveer 60 centimeter dik. Ook de kleur van het lössleem wijkt af van de kleur die in de overige boringen is waargenomen. De kleur is wat grijsachtiger. De boringen 15 en 16 komen goed overeen met de verwachte bodemopbouw (zie paragraaf 2.3).

In de overige boringen ontbreekt deze briklaag, Waarschijnlijk is de in de overige boringen de briklaag of afgegraven (verstoord) of nooit gevormd.

Er zijn geen archeologische indicatoren zoals houtskool, botmateriaal, vuursteen of aardewerk aangetroffen, waardoor het niet mogelijk is om de waargenomen bodemlagen te dateren.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

6 Conclusie

Op basis van de ligging van de onderzoekslocatie, de verstoorde bodemopbouw en de afwezigheid van archeologische indicatoren kan er geconcludeerd worden dat er voor de onderzoekslocatie een lage archeologische verwachting van toepassing is.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

7 Aanbeveling

Op basis van het door Synthegra Archeologie bv uitgevoerde onderzoek bestaat er geen bezwaar tegen de voorgenomen plannen op het onderhavige terrein. Mochten er tijdens de werkzaamheden archeologische indicatoren van (pre-) historische activiteiten worden aangetroffen dat geldt hiervoor conform de monumentenwet uit 1988, een meldingsplicht bij het bevoegd gezag, de provinciaal archeoloog van de provincie Limburg, mevr. dr. G. Jansen.

Project : Mheerderweg te Banholt
Kenmerk : WBE/UIT/SAZ/164044

Gebruikte literatuur

Berendsen, H.J.A., 1996: *De Vorming van het Land*, Van Gorcum, Assen.

Boosten, J., 1950: *De godsdienst der Kelten*, Maaseik.

Doorselaer, A, Van., zj. *De Romeinen in Nederland*, in:NAGN, 1, 21-98.

Mulder E.F.J et al, 2003: *De Ondergrond van Nederland*, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

Nouwen, R., 1997: *Tongeren en het land van de Tungri*, Leeuwarden/ Mechelen.

Renes,J., 1997: *Het krijt/lösslandschap*, Utrecht.

Roebroeks, W., 1990: *Oermensen in Nederland, de archeologie van de Oude Steentijd*, Amsterdam.

Ubachs, P.J.H., 2000: *Handboek voor de geschiedenis van Limburg*, Maastricht.

Willems, W.J.H., 1987: *Romeinse wegen in Limburg*, Utrecht.

Werkgroep Geo- archeologie, 2000, *Randvoorwaarden voor een beschrijvingssysteem voor aardwetenschappelijke informatie ten behoeve van archeologisch onderzoek*, Utrecht.